

ANTANAS ANDRIJAUSKAS

Lietuvos kultūros tyrimų institutas
Lithuanian Culture Research Institute

METAFIZINĖS GELMĖS IEŠKOJIMAS ANTANO SAVICKIO (TONIO VIBERIO) TAPYBINĖSE MEDITACIJOSE

The Search for Metaphysical Depth
in Antanas Savicki's (Tony Viber's)
Pictorial Meditations

SUMMARY

The article is dedicated to the analysis of a specific creative style of Antanas Savickis (Tony Viber), a younger generation painter. It briefly discusses his creative sources, essential evolutionary turns, experienced influences, contacts with various movements of modern and post-modern art. His paintings are full of creative bursts, expression, spiritual clarification, sadness, woeful anxiety, and other most intimate moods which spread out through sensitive colour shades, and complex interactions between forms, rhythms, lines and factures. Abstract form, quirky line, and emotional colour thus become the fundamental elements of the painter's plastic language, helping to extract the effects of musicality and harmony from the painting space. The article presents Savickis' most important works and discusses the means of their artistic expression.

SANTRAUKA

Straipsnis skirtas jaunesniosios kartos tapytojo Antano Savickio (Tonio Viberio) kūrybinio stiliaus savitumo analizei. Jame glaustai aptariamos dailininko kūrybos ištakos, pagrindiniai kūrybinės evoliucijos vingiai, patirtos įtakos, sąlyčiai su įvairiomis modernistinio ir postmodernistinio meno kryptimis. Dailininko tapyba kupina gaivališkų kūrybos proveržių, ekspresyvumo, dvasios nuskaidrėjimo, liūdesio, slogaus nerimo ir kitų intymiausių nuotaikų, kurios skleidžiasi per jautriausius koloritinius atspalvius, sudėtingus formų, ritmų, linijų ir faktūrų santykius. Abstrakti forma, vingri linija ir emocionali spalva tampa pagrindiniais tapytojo plastinės kalbos elementais, padedančiais tapomoje erdvėje išgauti muzikalumo ir harmonijos efektus. Straipsnyje pristatomi svarbiausi dailininko kūriniai, aptariamos jų meninės išraiškos priemonės.

RAKTAŽODŽIAI: Antanas Savickis (Tonis Viberis), Lietuvos tapyba, lyrinė abstrakcija, abstraktus ekspresionizmas.

KEY WORDS: Antanas Savickis (Tony Viber), Lithuanian painting, lyrical abstraction, abstract expressionism.

Antanas Savickis (g. 1984 m.) yra savitas jaunosios kartos savo kūrybą reflektuojantis Lietuvos intelektualiosios tapybos atstovas. Tai postmoderniam metacivilizacinės kultūros pasauliui būdingas kosmopolitinio menininko tipas, kuriam kultūrinės aplinkos keitimas, „buvimas kelyje“ yra natūrali autentiškos būties stichija – kelionėse galima semtis naujų turtingų emocinių išgyvenimų ir kūrybinių impulsų. Šio jauno iš Lietuvos kilusio dailininko gyvenimo ir kūrybos kelyje gimtuosius Šiaulius periodiškai keičia Maskva, Londonas, Nikosija, o šiandien – Dubajus. Jam, kaip ir daugeliui menininkų intravertų, išpažįstančių individualistinės pasaulėjautos principus, būdingas nepasitenkinimas esama tikrove, noras paneigti vyraujančias dabartinio totaliai komercializuoto pasaulio vertybines ir estetines nuostatas, plėsti savo autentiškos kūrybinės raiškos erdves.

Kita vertus, šio ambicingo dailininko kūryba glaudžiai siejasi su savitu filosofiniu požiūriu į pasaulį ir blykstelėjimais gaivališkos kūrybinės energijos, kuri išsilieja spalvinguose galingos ekspresijos kupinuose spalvinguose tapybos kūriniuose. Neabejotiną poveikį Savickio tapybos raidai turėjo hermeneutinės filosofijos studijos Maskvos Lomonosovo v. universiteto doktorantūroje, kurios padėjo suvokti tapyboje atsiveriančias neišsemiamas vaizduotės kuriamos meninės tikrovės interpretacijos galimybes. Tai lėmė ypatingą dėmesį tapybos teikiams abstrakčios ir spontaniškos meninės saviraiškos galimybėms. Savickis savo neramia prigimtimi, įvairių išorinių reglamentacijos formų nepaisymu, pani-

rimu į šios būties akimirkos išgyvenimus artimas introvertiškos pakraipos intelektualiams dailininkams, klajojantiems svajų pasaulio bekraštybėse ir linkstantiems spręsti problemas plastine tapyba. *Esu intravertas, – prisipažįsta jis, – visada norėjau pakeisti šį pasaulį, padaryti jį geresne vieta žmogaus gyvenimui; pradžioje tikėjau si tai padaryti pasinerdamas į filosofinės hermeneutikos studijas, tačiau ilgainiui filosofija man pasirodė esanti pernelyg dogmatiška, išpausta į griežtus rėmus ir taisykles. Trokštamą saviraiškai sritį galiausiai radau tapyboje, kuri suteikė galimybę laisviau reikštis mintims, jausmams, nereikalavo tikslumo, užteko spalvų ir formų jausmo, atvėrusio naujas idėjų raiškos galimybes.*¹

Svarbiausia Savickiui – ne išorinis, o vidinio dramtizmo atspalviais pažymėtas metaforiškas tikrovės suvokimas. Iš čia kyla dailininko drobėms būdingas ypatingas dėmesys ne tik pasaulinės kultūros istorijai, bet ir grynai plastiniam meno kūrinio aspektui – ekspresijai, sudėtingiems kompoziciniams sprendimams, spalvai, koloritui, spontaniškai tapymo manierai, muzikalių linijinių ritmų sąveikai ir įvairiems emocionaliems spalvų atspalviams. Jam artimas egzistencinės pakraipos prancūzų meno filosofijos korifėjaus André Malraux požiūris į principinį šiuolaikinio meno autonomiškumą tikrovės atžvilgiu ir programinis jo teiginys, kad *meną kuria gyvenimas, tačiau menu tampa tik tuomet, kai išslysta iš jo įtakos*. Todėl realizmo terminas Malraux meno filosofijoje įgauna neigiamą prasmę ir yra „neautentiškos“ kūrybos sinonimas. Tikras menininkas – tikrovės oponentas, varžovas, kuris savo kūriniuose *tikrą pasaulį keičia aukštesne*

autonomiška menine tikrove. Menininkas vaizduoja ne tai, „kas yra tikrovėje, o tai, ką nori matyti, ką verta vaizduoti“².

Analogiškomis nuostatomis savo kūrybiniame kelyje vadovaujasi Savickis. Aptariant jo tapybos ištakas, iš pasaulinės gelmių pirmiausia išnyra fovizmo, lyrinės abstrakcijos, abstraktaus ekspresionizmo, tašizmo, gesto tapybos ir netgi grafičių tapybos technikos apraiškos. Tarp jo įkvėpėjų galima beveik tiesai vardinti šiuos modernistinės ir postmodernistinės dailės korifėjus: Henri Matisse'as, Jeanas Dubuffet, Georgesas Mathieu, Jacksonas Pollackas, Markas Rothko, Willemas de Kooningas, Cy Twombly, Archilas Gorky, Franzas Kline'as, Jean-Michelis Basquiat. Ekspresyvi prigimtis ir spontaniški kūrybinės dvasios polėkia dailininką skatina atsiriboti nuo jau išsėmusios savo galimybes realistinės ir natūralistinės tapybos estetikos, o spalva ir muzikalios formos natūraliai vaduojasi iš siužetinės priklausomybės ir pirmiausia skleidžiasi ekspresionistinio ir abstraktaus meno tendencijų nubrėžtose erdvėse.

Savito stiliaus tapsmo ir naujų meninės raiškos formų įsitvirtinimo požiūriu labai svarbūs yra 2012–2013 m., kai sukuriami įvairūs Dubuffet, De Kooningo, Cy Twombly, Basquiat stilių kūriniai. Žvelgiant į geriausius šiuo tarpsniu sukurtus įvairių stilių, skirtingų plastinių, spalvinių, koloritinių ir kompozicinių sprendimų paveikslus „The End of World“ (2012), „Sexuality“ (2013), „Tonque shover“ (2013), „Dirty woman“ (2013) gali pasirodyti, kad tai sukurta skirtingų menininkų arba bent skirtingais to paties tapytojo kūrybinės evoliu-

cijos laikotarpiais. Apibūdinti pagrindines šiuose kūriniuose išryškėjusias Savickio tapybos tendencijas galime pasitelkdami garsaus meno kritiko Waldemaro George'o žodžius, pasakytus apie abstrakčius A. Galdiko paveikslus. Kalbėdamas apie šio mūsų klasiko tapinių savitumą, jis pabrėžia sąsajas su muzikine raiška, kad tapytojas tarsi muzikas „į kompozicijas įveda įvairių temų variantų, tačiau visuomet išsaugo harmoningos linijos tęstinumą. Jo linijinė struktūra pranyksta. Spalva pamažu tampa vieninteliu konstruktyviu elementu. Ji žaidžia formomis, lyg ji viena tebtų tikrovė. Ji jas įtraukia į save ir pakeičia“³.

Kita vertus, šie su savito kelio ieškojimu susiję eksperimentai, žavintys plačia netikėtų spalvinių ir kompozicinių sprendimų gama nuo niūrių iki šviesių nuotaikingų spalvų rodo akivaizdų Savickio plastinės kultūros augimą, dailininko atsiribojimą nuo vyraujančios tradicinės grožio sampratos. *Manau, XXI a. mene grožio samprata tampa labai reliatyvi, – aiškina savo estetinę poziciją dailininkas, – svarbi čia jau ne tik išraiškos forma, o galimybė emocionaliai paveikti žiūrova, kas šiais vizualinės informacinio pertekliaus laikais darosi vis sudėtingiau*⁴.

Sugėręs į save įvairias modernistinio ir postmodernistinio meno tendencijas, Savickis, be kitų darbų, pastaruosius penkerius metus itin daug dėmesio skyrė pagrindinio savo ciklo „Sielos“ kūrimui. Jis nutapė apie pusšimtį šio ciklo paveikslų, kuriems būdingi abstrakčios tapybos motyvai, tačiau jie skiriasi spalvinių sprendimų įvairove, tad tampa tarsi paties kūrėjo „vidinės dvasios būsenos“ raiškomis. Šios drobės stiliumi

artimiausios lyrinės abstrakcijos tapybos tradicijai. Intymiausiuose šio ciklo paveiksluose tarsi sustabdoma laiko tėkmė; čia atsiranda muzikinio komponavimo principams būdingas laikinis mąstymas, ritminės struktūros, ritmo sulėtėjimai, kurie aktyviai sąveikauja su erdvinėmis paveikslų struktūromis, ekspresyvių dinamiškų vingrių linijų energetika.

Tapytojas daugiausia dėmesio skiria nesiųžetiniams plastiniams arba, kitais žodžiais tariant, formaliems tapybos aspektams ir puikiai suvokia didaus prancūzų meno filosofo A. Malraux teiginio, kad „menas pirmiausia yra formų kalba“ tikrąją prasmę. Tai lemia Savickio kūrybai būdingą pasinėrimą į grynai estetinių, kupinų muzikalios architektonikos plastinių tapybos struktūrų pasaulį. Dailininkas supranta, kad *abstrakti forma savaimė yra vidinės prasmės išraiška*, todėl tapydamas abstrakčias ir pusiau abstrakčias metaforiškas ir simbolines formas, pirmiausia išryškina jų kompozicinę sąveiką ir vidinį ryšį su muzikaliu spalviniu ir koloritiniu kuriamos vaizdinių sistemos sprendimu.

Dailininko tapiniai kupini ekstatinių kūrybos proveržių, ekspresyvumo, dvasios nuskaidrėjimo, liūdesio, slogaus nerimo ir kitų intymiausių nuotaikų, kurios skleidžiasi per jautriausius koloritinius atspalvius, sudėtingus formų, ritmų, linijų ir faktūrų santykius. Jo tapyba neatšiejama nuo asmeninės patirties, susidūrimo su žmogų supančiais daiktais, reiškiniais, kultūros ir meno kūrinių pasauliu, sukeliančiu jautriausius išgyvenimus ir sunkiai žodžiais nusakomą nuotaikų kaitą. Abstrakti forma, vingri linija ir emocionali spalva čia tampa pagrindiniais tapytojo plastinės kalbos elementais, padedančiais tapomoje erdvėje išgauti muzikalumo ir harmonijos efektus. Išorinis Savickio paveikslų mįslingumas iš pradžių glumina, kadangi po užšifruota metafizinės simbolikos kupina forma, siųžetinių simuliacijų atsisakymo skraiste slypi intensyvus mąstančio ir ieškančio dailininko meninis kūrybos procesas. Tai lemia meditacinį Savickio tapinių pobūdį, kuris reikalauja, kad šis paveikslus kontemplanuojantis suvokėjas susitelktų į vaizduojamųjų reiškinų esmę.

Literatūra ir nuorodos

¹ A. Savickio laiškas A. Andrijauskui. Asmeninis archyvas.

² Malraux André, *La création artistique*. Paris, 1948, p. 156.

³ Waldemar-George. Adomas Galdikas, Charlotte Willard, *Adomas Galdikas: A Color Odyssey*. New York: October House, 1973, p. 165.

⁴ A. Savickio laiškas A. Andrijauskui. Asmeninis archyvas.